

Stand og Forening

Norske psykologers fylkesmessige plassering: Noen oppdaterte data

BJØRN CHRISTIANSEN

*Institutt for samfunnspsykologi,
Universitetet i Bergen*

Undertegnede har i et tidligere innlegg i tidskriftet (nr. 2 for 1983) påpekt at det er en betydelig variasjon i tallet på psykologer i de forskjellige fylker, og at det også er stor variasjon tilstede når man ser på tallet på psykologer i relasjon til fylkenes befolkningsstørrelse.

Det er en klar offentlig målsetning å komme frem til noenlunde ensartede standarder for helse- og sosialtjenestene i de forskjellige landsdeler. Et aktuelt virkemiddel er innføringen av en ens fordelingsnøkkel for de statlige rammetilskudd. På sikt er det grunn til å regne med at det er de fylker som i dag har den svakeste psykologdekning som vil kunne by på de fleste jobbmuligheter i tiden som kommer.

I det tidligere inserat ble det presentert data som viser antall psykologer pr. 1/7-81 pr. 100.000 befolkning i de forskjellige fylker. Når det gjelder psykolog-tallene blir det understreket at disse «kan være ufullstendige og inneholde feil». Med dette forbehold blir det vist at psykologtettheten varierer fra 85,5 i Oslo til 11,9 i Oppland, med et landsgjennomsnitt på 28,3. Det blir fremholdt som en nærliggende målsetning at alle landets fylker kommer opp i en psykologtetthet på 27,0. På noe lengre sikt bør målet være en psykologtetthet i hvert fylke på minst 40,0.

Disse normer er skjønnsmessige og det er fullt mulig å argumentere for andre tallverdier. Fordelen ved å gjøre bruk av slike normer er at man herved kan få frem hvilken stillingsvekst som er nødvendig for å oppnå bestemte mål. En minimumstetthet på 27,0 og 40,0 — ville ut fra sysselsetningssituasjonen i 1981 —

forutsette opprettelsen av henholdsvis 260 og 670 nye psykologstillinger.

Det er ganske nylig fremkommet ajourførte data om norske psykologers geografiske plassering (Ommundsen, Engvik & Myklebust, 1984). Vi sikter her til resultatene av den store yrkesundersøkelsen som ble utført våren 1983 med medvirkning av Psykologisk institutt i Oslo. Det psykologiske fakultet i Bergen og Norsk Psykologforening.

Vi skal i det følgende se litt på hva de nye data innebærer når det gjelder de problemstillinger vi nettopp har berørt.

I tillegg til å gi en oversikt over psykologtallet i de forskjellige fylker, gir yrkesundersøkelsen også mulighet til å trekke ut hvor mange psykologer det er som arbeider innenfor behandlingssektoren på hvert sted. Med behandlingssektoren sikter vi her til helsevesenet, sosialetaten, skoleverket, familierådgivning, arbeids- og attføringspsykologi. Behandlingssektoren omfatter slike arbeidsoppgaver som gjennom lov i hovedsak er tillagt fylkes- og primærkommunenenes ansvarsområde.

Tabell 1 viser den fylkesvise fordeling av psykologenes arbeidsplasser våren 1983. Tallmaterialet omfatter 1.532 psykologer av en anslått totalpopulasjon på 1.656. Differansen omfatter 21 psykologer som på det aktuelle tidspunkt arbeidet i utlandet, og 105 som enten var uten arbeid eller hvor arbeidssted ikke kunne fastslås.

Hvis vi ser på de absolutte tall (kolonne 2) er det to fylker som skiller seg ut — nemlig Oslo og Hordaland. Oslo er arbeidssted for nærmere 500 psykologer og Hordaland for

Arbeidsmarkedet for psykologer i de forskjellige fylker.

Fylke	Antall innbyggere (i 1000)	Ant. psykologer pr. 1/3-83	Ant. psykologer i behandlingssektoren	% andel psykologer i behandl.-sektoren	Ant. psykologer i behandl.sekt. pr. 100.000 befolkning	Antall nye psykologjobber hvis min. tetthet 27,0	Antall nye psykologjobber hvis min. tetthet 40,0
Østfold	235	47	43	91	18,3	20	51
Akershus	377	130	121	93	32,1	—	30
Oslo	448	482	316	66	70,5	—	—
Hedmark	188	35	35	100	18,6	16	40
Oppland	182	35	30	86	16,5	19	43
Buskerud	218	58	55	95	25,3	4	32
Vestfold	189	46	45	98	23,8	6	30
Telemark	162	51	47	92	29,0	—	18
Aus-Agder	93	21	20	95	21,5	5	17
Vest-Agder	139	30	29	97	20,9	8	27
Rogaland	314	79	68	86	21,7	16	57
Hordaland	395	207	153	74	38,8	—	5
Sogn og Fjord.	106	27	21	78	19,8	8	21
Møre og R.dal	237	64	60	94	25,3	4	35
Sør-Trøndelag	246	96	70	73	28,4	—	29
Nord-Tr.lag	127	19	18	95	14,2	16	33
Nordland	245	48	43	90	17,6	23	55
Troms	148	42	32	76	21,7	8	27
Finnmark	77	15	15	100	19,4	6	16
Sum	4.126	1.532	1.221	80	29,6	159	566

over 200. Begge disse fylker har en større psykologstand enn befolkningstallet skulle tilsi: 31,5 % har Oslo som arbeidssted, mens Oslo bare har 10,9 % av landets befolkning; Hordaland er arbeidssted for 13,5 % av psykologene, mens fylkets befolkningsandel bare utgjør 9,6 %. Særlig når det gjelder Oslo er det altså et vesentlig misforhold til stede.

Det gunstige forholdstall mellom psykologer og befolkningssmengde i Oslo og Hordaland skyldes tildels at vi begge steder har undervisnings- og forsknings-institusjoner med mange ansatte psykologer. Med henblikk på Oslo er det dessuten viktig å ta med at vi her har en rekke psykologarbeidsplasser også ved andre institusjoner med utpregede riksoppgaver.

I kolonne 3 er angitt tallet på psykologer med arbeidsmessig hovedtilknytning til behandlingssektoren. Alt i alt dreier dette seg

om 1.221 psykologer, hvilket utgjør 80 % av totalen. Åtte av ti norske psykologer er altså å finne innenfor den behandlingsrettede tjenesteytende sektor.

Kolonne 4 viser andelen av psykologer som har sitt arbeid innenfor behandlingssektoren i de forskjellige fylker. Hedemark og Finnmark ligger her på topp, i det alle psykologer på disse to steder er knyttet til behandlingssektoren. Nederst ligger Oslo, hvor ca. 1/3 av psykologene har sin arbeidsplass utenfor behandlingssektoren. Nest etter Oslo kommer Hordaland og Sør-Trøndelag, hvor ca. 1/4 av psykologene befinner seg i samme stilling.

Kolonne 5 viser psykologtettheten i de forskjellige fylker — hvis vi retter blikket ene og alene mot psykologene innenfor behandlingssektoren. Oslo skiller seg på ny klart ut fra resten av landet, med en psykologtetthet på over det dobbelte av landsgjennomsnittet.

Etter Oslo følger Hordaland, Akershus, Telemark og Sør-Trøndelag. Men det er et ganske stort mellomrom mellom Oslo og disse andre fylkene. Laveste psykologtetthet finner vi i Nord-Trøndelag, Oppland og Nordland.

Som nevnt, må det sees som en rimelig kort-siktig målsetning å få en psykologtetthet (innenfor behandlingssektoren) i alle landets fylker på 27.0. Kolonne 6 viser hvor mange nye psykologstillinger som er påkrevet i de enkelte fylker for å få realisert en slik målsetning. Alt i alt dreier det seg om en tilvekst på 159 stillinger. De fylker som ut fra en slik tankegang skulle gi de fleste jobbmuligheter i de nærmeste år, er Nordland, Østfold og Oppland.

Hvis vi retter blikket noe mer fremover i tid, la oss si 8 - 10 år, burde det være et realistisk håp at alle fylker kom opp i en psykologtetthet på 40.0. Dette ville på landsbasis forutsette opprettelsen av 566 nye psykologstillinger. Se kolonne 7. For 3 fylker ville en slik standard implisere opprettelsen av over 50 stillinger. Dette gjelder for Østfold, Rogaland og Nordland.

Det er umulig i dag å si hvor hurtig tallet på nye psykologjobber vil øke i de enkelte fylker i årene som kommer. Våre talloppstillinger forutsetter en vekst henimot en felles minstestandard for psykologtjenester. Tallene burde kunne være til nytte for de enkelte fylkesavdelinger av NPF — for å vurdere hvor de for øyeblikket befinner seg i landssammenheng og for å anspore de aller fleste av foreningene til organiserte markedesføringstiltak under henvisning til det høyere psykologtall andre steder. På den annen side gir tallene visse antydninger for nyutdannede psykologer — om hvor det er mest sannsynlig at det vil åpne seg en mulighet på arbeidsmarkedet.

Referanser:

- Christiansen, B. Arbeidsmarkedet for psykologer i dag og i morgen. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 1983, 20, 91-99.
- Ommundsen, R.; Engvik, H. & Myklebust, J. P. *Psykologprofesjonen i Norge ved inngangen til 1980-årene*. Manuskript. Oslo: Psykologisk institutt, 1984.